

Pesach | Ontdek de vier vragen in jezelf

Het magische getal van Pesach is vier. We drinken vier bekers wijn, stellen vier vragen en verwelkomen vier verschillende types kinderen aan tafel. Deze vier kinderen en hun vragen staan voor vier geluiden die wij allemaal in ons eigen hart tegenkomen: een les van hoge klasse!

Met Pesach drinken we vier bekers wijn, stellen we de vier *Ma Nishtana*-vragen en hebben we vier kinderen aan tafel:

Eén (echad) is wijs.

Eén gedraagt zich slecht.

Eén is onschuldig.

En één die niet weet wat hij vragen moet.

De twee avonden van Pesach zijn bestemd voor communicatie. Het is dé gelegenheid in het jaar dat papa's het Jodendom aan hun kinderen overdragen. Niet alleen met woorden en uitleg, maar met een hele theatrale show die live door iedereen gespeeld wordt. Op een bepaalde volgorde (seder=volgorde) wordt er een 15-stappenplan uitgevoerd, compleet met geluidseffecten: stromend bloed, kwakende kikkers, vallende hagel, sissende sprinkhanen en dit alles gemengd met onze traditionele Pesach liederen, uitleg en beleving.

Passende antwoorden

Met wie communiceren wij?

Met vier verschillende types, de vier zonen. De Hagada leert ons om iedereen te benaderen zoals hij is: ieder kind krijgt een antwoord dat bij hem past. Maar waarom staat er steeds vóór elke zoon het woord 'één'? Waarom niet alle vier kinderen achter elkaar benoemen? Waarom staat er niet: De Torah spreekt over vier zonen: de wijze, de slechterik, de naïeveling en de onschuldige. Maar zo staat het er niet. Kijk maar: 'Eén is wijs, één is slecht, één is onschuldig en één die geen vraag kan stellen' En waar halen onze geleerden deze vier zonen überhaupt vandaan?

Op vier verschillende plaatsen in de Torah gebiedt G-d ons om de geschiedenis van de uittocht uit Egypte aan onze zoon te vertellen. Vier keer hetzelfde? 'Nee', concluderen onze geleerden. Als het vier keer genoemd wordt, zitten er vier verschillende gedachtes achter. Dit zijn de vier verschillende zonen en natuurlijk ook de vijfde die nergens genoemd wordt omdat hij helaas afwezig is.

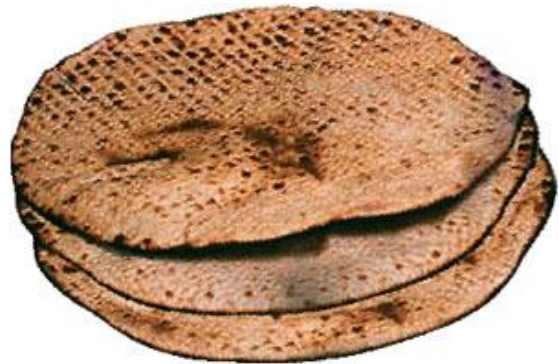
Vier in één

Het volgen van het stappenplan kan nu beginnen, mits je elk type benadert op een manier die hem aanspreekt. De Hagada helpt ons verder en biedt kant-en-klare antwoorden en oplossingen. Een les in pedagogiek van de hoogste klasse, direct uit de Torah gehaald! Maar de herhaling van het woordje *één* blijft verbazen. De achterliggende gedachte is dat alle vier, hoe verschillend dan ook en hoe tegenstrijdig dan ook, eigenlijk één zijn. Wij zijn namelijk zelf die ene persoon en in onszelf schuilen vier zonen, vier types met elk een vraag. De Hagada geeft ons vier antwoorden.

Niet alleen hebben onze kinderen vragen over, bezwaren tegen, moeilijkheden met en kritiek op het Jodendom. Die hebben wij zelf natuurlijk ook. Soms één soort vraag, soms twee, soms drie of vier...

Vraag 1: waarom zoveel verschillende wetten?

Het wijze kind, d.w.z. het wijze aspect in ons, stelt de eerste vraag: "Waarom hebben wij eigenlijk zoveel verschillende wetten: *Edoet* (de begrijpelijke regels), *choekim* (de onbegrijpelijke regels) en *mishpatiem* (de civiele regels)?" De redenen voor civiele regels en begrijpelijke regels zijn logisch, maar hoe zit het met die onbegrijpelijke regels? Daar hebben we moeite mee. Daar kunnen we met ons verstand niet bij. Die willen wij niet uitvoeren! We zitten vast, we zijn geblokkeerd. Deze regels zijn niet leuk en ze hebben geen smaak, net als een matsa die ook geen smaak heeft. We protesteren.

De Hagada vertelt ons om de *wijze* als volgt te beantwoorden:

'We eten geen toetje na de Afikoman, dat laatste stukje matsa dat aan het einde van de maaltijd gegeten wordt.' De smaakloze matsa is wat in onze mond zal blijven voor

de rest van de avond om ons te vertellen dat smaakloze dingen juist meer smaak hebben. Waarom? In het Hebreeuws betekent het woord 'ta'am', zowel **smaak** alsook **uitleg**. Het gaat hier dus over de **smaak** van de matsa maar ook over de **reden** voor het eten van de Matsa of het doen van de Mitswa. Als wij alle regels zouden begrijpen dan zouden wij heel veel missen. Het is net als een kind dat rekenen gaat leren met een wiskunde professor. Het kind zal maar heel weinig aan dit lesje hebben, aangezien een wiskunde professor zijn gigantische kennis nooit aan een kleuter kan doorgeven. Uiteindelijk mist het kind alles. Hoe groot het verschil ook is tussen een kleuter en een wiskunde professor, het verschil tussen ons en G-d is nog vele malen groter en eigenlijk oneindig. Het verschil tussen welk cijfer dan ook en het oneindige is oneindig. Vraag dat maar aan je wiskunde professor! Wij kunnen het oneindige nooit en te nimmer vatten. Hoe kunnen wij met onze hersens, die G-d gemaakt heeft, G-d begrijpen? Hoe kan een computer de programmeur begrijpen?

Om de regels te kunnen begrijpen, moet G-d ze voor ons heel erg naar beneden brengen. Zo laag zelfs dat ons menselijk begrensde intellect ze kan vatten. Maar G-d heeft nog vele andere aspecten die zo hoog zijn dat ze hier niet op papier gezet kunnen worden, niet uitgesproken of geschreven noch uitgelegd kunnen worden. Het niveau is zo hoog dat het in deze wereld niet past.

Door de onbegrijpelijke geboden uit te voeren, verbinden wij ons met een deel van G-d dat te hoog is om door ons gevat te worden. We verbinden ons met een niveau dat zo verheven is dat we het niet kunnen begrijpen of bewust kunnen waarderen. Het is een smaak die wij niet kunnen proeven maar die des te hoger is. Het smakeloze matsa-toetje is geen nadeel, in tegendeel, het is een gelegenheid om op een hoger niveau te komen.

Vraag 2: waar zijn jullie mee bezig?

In ieder van ons schuilt ook een slechterik. Die heeft ook een vraag: 'Waar zijn jullie (niet wij) vanavond toch mee bezig? Wat maakt dit allemaal uit? Denk je echt dat G-d zich over ons bekommert? Heb je ooit de aardbol vanuit de hemel gezien? Het is maar een heel klein balletje. We zijn nog geen vlekje in de kosmos.'

Hoe richt je je tot dit cynische aspect van jezelf? Dit stemmetje dat alsmaar zegt dat je niets waard bent en dat het allemaal niets uitmaakt!

De Hagada geeft raad en antwoordt: 'Maak de tanden stom.' Maak je geen overdreven zorgen over alles wat het depressieve aspect in onszelf verzint. Hij roept veel maar de soep wordt nooit zo heet gegeten als zij wordt opgediend.

Waarschijnlijk voelt deze arme ziel, dit tweede kind, zich buitengesloten en heeft daardoor besloten om afstand te nemen. Betrek hem er weer bij en maak hem attent op het feit dat elk detail van belang is. Ook al zijn we maar een knikker in de kosmos, door het uitvoeren van de geboden bereiken wij een niveau waar zelfs de engelen in de hogere sferen niet bij kunnen.

Sinds wij bij de berg Sinai de Torah hebben ontvangen telt iedereen die daar stond mee, jij en ik ook. Niet zoals in Egypte, toen 80% van het Joodse volk te cynisch was en niet in de verlossing geloofde. Deze lui hadden geen vertrouwen en weigerden om de Egyptische slavernij te verlaten. Ze deden niet mee aan de uittocht en bleven in Egypte achter. Echter, vertelt de hagada ons, wanneer Mashiach zich zal openbaren, zal het hele Joodse volk zonder uitzondering verlost worden.

De derde zoon is de Tam, de naïeve zoon. Maar Tam betekent ook volmaakt en compleet. Dat is het deel van ons dat denkt alles te kunnen en alles te hebben. Hem maken we attent op het feit dat het G-d is die ons uit Egypte heeft gehaald en niet wijzelf.

Ten slotte is er ook een deel van ons dat niet weet welke vraag we moeten stellen: zoon nummer vier. Iets weten betekent dat je jezelf ermee verbindt. Maar dit stemmetje zegt dat het hem niets kan schelen. Apathie en onverschilligheid zijn lastig. De Hagada weet hier ook raad mee en vertelt ons: 'Jij moet beginnen met contact te zoeken (לו פתח את = at petach lo).' Open je hart, geef hem warmte en je zult automatisch respons krijgen. Wanneer je anderen en jezelf met liefde benadert is er geen ruimte meer voor onverschilligheid.

Tot zover de vier zonen - stemmetjes en vragen - in je hart en ziel. De Hagada begeleidt je hierin en geeft je een psychologische les van het hoogste niveau. Een les die rechtstreeks uit de Torah gehaald is en jou leert hoe je met anderen maar ook met jezelf om kunt gaan! Een 'nieuwe' manier om je eigen grenzen te doorbreken. Niet alleen met Pesach maar het hele jaar door.

Succes ermee en geniet nog lang na van de 'smakeloze' matses!

Pesach Kasher we Sameach!

Bracha Heintz

Gebaseerd op een les van Rav YY Jacobson en de Sefat Emet.

Beeld: chabad.org